

MUISTOKIRJOITUS

Eemeli Hakoköngäs, Anna-Maija Pirttilä-Backman & Inari Sakki

James H. Liu (1962–2024)

Professori James Hou-fu Liu menehtyi uintionnettomuuden seurauksena 11. elokuuta 2024 Komodon saarella Indonesiassa. Hän oli vain päiviä aikaisemmin pitänyt plenaariesitelmän IACCP:n (International Association for Cross-Cultural Psychology) konferenssissa Balilla.

James Liu syntyi vuonna 1962 Taiwanissa, minne hänen vanhempansa pakenivat Kiinan levottomuuksia. Perhe muutti myöhemmin Yhdysvaltoihin Illinoisiin, jonka yliopistossa Liu suoritti alemman korkeakoulututkinnon tietojenkäsittelyopista. Hän työskenteli jonkin aikaa lentokoneyhtiössä, omien sanojensa mukaan ”nörttinä”, ennen kuin palasi akateemiseen maailmaan ja väitteli psykologiasta vuonna 1992 University of California, Los Angelesissa. Postdoc-kauden jälkeen vuodesta 1994 hänen pysyvä työ- ja asuinmaansa oli Uusi-Seelanti.

James Liu opetti ja toimi professorina Wellingtonin Victoria-yliopistossa vuosina 1994–2014 ja sen jälkeen psykologian professorina ja tiedekunnan johtajana Masseyn yliopistossa. Hän toimi muun muassa Victoria-yliopiston Centre for Applied Cross Cultural Researchingin johtajana ja *Political Psychology* -lehden

päätoimittajana.

Liun isä Liu Shu-Hsien eteni Illinoisin yliopistossa filosofian professoriksi ja vaikutti pojan tieteelliseen ajatteluun. Kenties jälkikungfutselaisen ajattelun seurauksena James Liu pystyikin liikkumaan joustavammin ja avomielisemmin erilaisten psykologian paradigmojen välillä kuin mihin länsimaissa oli totuttu. James Liun tutkimus kohdistui kulttuurienväliseen psykologiaan, kulttuuripsykologiaan, ja hän ansioitui myös sosiaalipsykologian keskeisten suuntausten sosiaalisen identiteetin, sosiaalisten representaatioiden sekä

ryhmien välisten suhteiden tutkimuksessa.

Uudessa-Seelannissa Liu kehitti psykologian opetusta, joka yhdisti maan alkuperäisasukkaiden maorien maailmankatso-
musta ja länsimaista psykologiaa. Maorien korkeakouluopiskelu maassa lisääntyi pitkälti hänen ansiostaan. Liu toimi aktiivisen Aasian sosiaalipsykologian yhdistyksen (AASP) monissa luottamustehtävissään perustamisesta lähtien, myös yhdistyksen puheenjohtajana sekä *Asian Journal of Social Psychology* -lehden päätoimittajana.

Liun kenties tunnetuin artikkeli, yhdessä Denis Hiltonin kanssa julkaistu ”How the past weighs on the present: Social representations of history and their role in identity politics” (2005), sijoittuu kollektiivisen muistamisen tutkimuskentälle ja loi perustan sosiaalipsykologiselle menneisyyttä koskevien käsitysten tutkimussuuntaukselle. Viime vuosina Liun kiinnostus kohdistui globaaliin tietoisuuteen, jonka hän määritteli ”tiedoksi ihmiskunnan yhteenkuuluvaisuudesta sekä tahdosta tehdä moraalisia tekoja sen puolesta”.

James Liu rakensi 2010-luvulla läheisen suhteen Suomeen ja erityisesti Helsingin yliopistoon. Hän oli pääpuhujana Suomen 100-vuotisjuhlavuoteen ajoittuneilla sosiaalipsykologian päivillä vuonna 2017 ja vieraili myös myöhemmin perheineen maassa. Hän oli kiinnostunut suomalaisesta yhteiskunnasta ja seurasi mielenkiinnolla muun muassa vaalien sekä vuosina 2017–2018 toteutetun perustulokokeilun tuloksia. Kansallisbalettimme 100-vuotisjuhlateoksen Kalevalanmaan ensimmäistä osaa hän

muisteli vielä myöhemminkin hienoimpana balettiesityksenä, jonka oli nähnyt. Liu teki myös tutkimusyhteistyötä Helsingin yliopiston sosiaalipsykologien kanssa, viimeksi yli 40 maata käsittävässä Digital influence -tutkimusprojektissa, jonka johtajana hän toimi.

Kollegoiden muistoissa James oli todellinen maailmankansalainen, joka kutsui itseään kiinalais-amerikkalaiseksi uusiseelantilaiseksi. Hän oli tutkijana harvinaisen monipuolinen ja lisäksi sydämellinen, suorasanainen, energinen, luova, inspiroiva ja mainio seuraihminen. Konferensseissa ja puhujamatkoilla hän oli kiinnostuneempi paikallisten jatko-opiskelijoiden ajatuksista kuin lomailusta. Siinä missä muut kansainväliset vieraat suuntasivat Helsingin keskustan designliikkeisiin, James hankki tuliaisensa – tonttupatsas, suomalaisia *Aku Ankka* -lehtiä sekä vanhoja CD-levyjä – Sörnäisten kirpputorilta.

James Liu toi Eurooppa- ja länsikeskeiseen tutkimukseen tärkeän muistutuksen siitä, että (sosiaali)psykologisia ilmiöitä tulisi todella tarkastella globaalista näkökulmasta. Tutkijana häntä luonnehti sosiaalipsykologisen mielikuvituksen laajuus, uteliaisuus erilaisiin tutkimuksellisiin lähestymistapoihin ja pyrkimys tieteiden- ja kulttuurienväliseen dialogiin. Vaikka vireillä olleet yhteistyöhankkeet katkesivat yllättäen, James Liun vaikutus kulttuurienvälisen psykologian kehitykseen jatkuu hänen tutkimustensa sekä hänet tunteneiden kautta.